

АЛГОРИТМ ДІЙ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПО ВПРОВАДЖЕННЮ СИСТЕМИ ЕНЕРГЕТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

I. Актуальність впровадження в громадах системи енергоменеджменту.

Споживання енергії, облік витрат на енергоносії, запровадження заходів із забезпечення енергетичної ефективності та використання потенціалу енергозбереження в умовах обмеженості ресурсів є дуже важливими питаннями, вирішувати які доводиться на сьогодні територіальним громадам. Наслідки російської військової агресії ці питання ще більше загострили і визначили їх пріоритетними для органів місцевого самоврядування.

Ураховуючи важливість енергетичної безпеки та ощадливого використання наявних ресурсів, система енергетичного менеджменту все частіше стає невід'ємною частиною загальної системи ефективного управління бюджетним та комунальним секторами кожної громади. Енергетичний менеджмент – це управління енергоспоживанням у муніципалітетах, що дозволяє значно оптимізувати обсяги енерговитрат. Світова практика показує, що підвищення енергоефективності досягається в тому числі і за рахунок організаційних змін у системі управління енергогосподарством громади та оперативного реагування на відповідні показники споживання енергоресурсів. Запровадивши систему енергоменеджменту, можна без великих фінансових витрат досягти економії енергії від 3 до 5% за 1 - 2 роки. Такий поступ для українських громад у сучасних умовах є досить суттєвим та вкрай необхідним.

Енергоменеджмент передбачає комплекс заходів, спрямованих на економію енергетичних ресурсів, зокрема: моніторинг енергоспоживання, розробку енергетичних бюджетів, аналіз показників споживання енергоресурсів як основи для формування енергетичної політики, планування нових енергозберігаючих заходів тощо. Впровадження системи енергоменеджменту дозволить територіальним громадам ефективніше використовувати власні енергетичні, а відтак і фінансові ресурси та підвищить їх спроможність у реалізації визначених законодавством повноважень.

На сьогодні повноваження для органів місцевого самоврядування щодо впровадження засад енергоменеджменту законодавчо не визначені. Проте, у проєкті Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення умов для запровадження комплексної термомодернізації будівель» (реєстр. № 6485 від 29.12.2021) пропонується розширити перелік власних повноважень органів місцевого самоврядування повноваженням щодо запровадження та забезпечення функціонування системи енергетичного менеджменту будівель, внівши зміни до статті 30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Однак, не дивлячись на відсутність законодавчо унормованих повноважень органів місцевого самоврядування у цій сфері, постановою Кабінету Міністрів України від 23.12.2021 р. № 1460 «Про впровадження систем енергетичного менеджменту» органам місцевого самоврядування рекомендовано впровадити системи енергетичного менеджменту з урахуванням Порядку впровадження систем енергетичного менеджменту (далі – Порядок), затвердженого цією постановою, та визначити керівників (заступників керівників) відповідних органів, відповідальними за впровадження та функціонування системи енергетичного менеджменту у таких органах.

Тож, ураховуючи загальносвітові тенденції до енергоефективності та ощадливого використання наявних енергоресурсів в умовах їх обмеженості, військової агресії РФ проти України, рішення Комітету державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування від 30.06.2022 р. про рекомендацію ВРУ прийняти в II читанні та в цілому проєкт Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо створення умов для запровадження комплексної термомодернізації будівель" (реєстр. № 6485), органам місцевого самоврядування необхідно впроваджувати енергоменеджмент у відповідних громадах та реалізовувати положення вищезазначеної постанови Кабінету Міністрів України.

Так, у пункті 4 Порядку визначається **поняття енергетичного менеджменту через відповідні напрями діяльності, в тому числі і органів місцевого самоврядування, зокрема щодо:**

- 1) ефективного споживання енергії/енергетичних ресурсів та комунальних послуг;
- 2) раціонального використання коштів на оплату енергії/енергетичних ресурсів та комунальних послуг, впровадження заходів з енергоефективності та інших витрат;
- 3) підвищення рівня енергетичної ефективності у будівлях та зменшення викидів CO₂;
- 4) створення та функціонування механізмів матеріального стимулювання працівників до ефективного використання енергії/енергетичних ресурсів та комунальних послуг;
- 5) своєчасної сертифікації енергетичної ефективності будівель.

На сьогоднішній день в Україні впровадження системи енергоменеджменту та енергомоніторингу – це **виключно ініціатива** місцевих рад, тоді як у більшості європейських країн **це повноваження є частиною загальнодержавної політики**. Проте удосконалення законодавства, що пропонується, зокрема і в законопроекті № 6485, передбачає зміну ситуації і впровадження в українські реалії європейської практики використання інструментів енергоменеджменту. Після набрання чинності змінами, запропонованими у законопроекті № 6485, рекомендаційний характер окремих положень постанови Кабінету Міністрів України від 23.12.2021 р. № 1460 «Про впровадження систем енергетичного менеджменту» стануть обов'язковими повноваженнями органів місцевого самоврядування, і тому вони повинні уже зараз планувати необхідні кроки для їх реалізації.

Тож для комплексного впровадження в органах місцевого самоврядування системи енергоменеджменту з урахуванням положень існуючого нормативного поля (постанова Кабінету Міністрів України від 23.12.2021 р. № 1460) та потенційних змін до законодавства, передбачених у законопроекті № 6485, експертами Проекту «ГОВЕРЛА» запропоновано відповідний покроковий алгоритм дій органів місцевого самоврядування.

II. Рекомендований покроковий алгоритм дій органу місцевого самоврядування для запровадження системи енергоменеджменту.

Крок 1. Інституційне забезпечення реалізації повноважень

- 1.1.** визначення кількості будівель бюджетної сфери для формування пропозицій щодо структури системи енергетичного менеджменту в громаді, зокрема передбачення в організаційній структурі апарату ради та її виконавчого комітету, інших її виконавчих органів відповідного структурного підрозділу (посадової особи) та визначення його штатної чисельності згідно з рекомендованими критеріями;

Довідково: відповідно до пункту 14 Порядку кількість штатних одиниць структурного підрозділу з питань енергоменеджменту визначається з урахуванням передбачення мінімум 1 шт. од. на 50 будівель, що перебувають у володінні та/або користуванні (господарському віданні, оперативному управлінні) або належать до сфери управління органу впровадження систем енергетичного менеджменту.

- 1.2.** прийняття місцевою радою рішення щодо змін до організаційної структури апарату місцевої ради та її виконавчого комітету, інших виконавчих органів ради стосовно утворення відповідного структурного підрозділу (виконавчого органу) чи введення додаткової штатної одиниці – посадової особи, або ж залучення до виконання цих повноважень підрядної організації з енергетичного менеджменту

Довідково: у випадку відсутності підстав та потреби додаткового введення штатної одиниці з відповідним функціоналом згідно з визначеними у пункті 14 Порядку критеріями, повноваження щодо здійснення у громаді енергоменеджменту покладається на відповідну посадову особу.

Згідно з кваліфікаційними вимогами що передбачаються Порядком, у складі організаційної структури систем енергетичного менеджменту повинен бути спеціаліст, який має технічну освіту або технічну кваліфікацію здійснити підбір кадрів необхідної кваліфікації шляхом проведення конкурсу.

1.3. у випадку, коли у громаді кількість громадських будівель менша 50-ти (пункт 14 Порядку), органу місцевого самоврядування рекомендується ініціювати перед сусідніми громадами питання про організацію співробітництва щодо створення спільного органу управління з питань енергоменджменту (варіант: спільно утримувати посаду енергоменеджера) відповідно до Закону України «Про співробітництво територіальних громад»;

Довідково: введення в штат апарату та її виконавчого комітету, інших виконавчих органів ради окремої посади передбачено за умови понад 50 громадських будівель на території громади.

1.4. прийняття сільським/селищним/міським головою розпоряджень про:

- внесення змін до штатного розпису апарату ради та її виконавчого комітету, інших виконавчих органів ради згідно з відповідним рішенням місцевої ради про зміни в організаційній структурі апарату місцевої ради та її виконавчого комітету, інших виконавчих органів ради (*в частині утворення відповідного структурного підрозділу з питань енергоменджменту*);
- покладення відповідальності за здійснення у громаді енергоменджменту на одного із заступників (сільського/селищного/міського) голови з питань діяльності виконавчих органів ради;

1.5. прийняття (сільською/селищною/міською) радою рішення про затвердження положення про структурний підрозділ (виконавчий орган) з питань енергоменджменту в громаді (*за умови створення*);

1.6. прийняття (сільським/селищним/міським) головою розпорядження про затвердження посадових інструкцій за відповідними посадами з питань енергоменджменту

(*див. приклад [за посиланням](#)*).

Крок 2. Впровадження системи енергоменджменту

2.1. прийняття місцевою радою рішенням про затвердження положення про систему енергетичного менеджменту та енергетичного моніторингу в бюджетній сфері відповідної громади;

(*див. приклад 1 [за посиланням](#), Приклад 2 [за посиланням](#)*);

2.2. затвердження (сільським, селищним, міським) головою розпорядження про визначення відповідальних за проведення енергомоніторингу:

- у відповідних виконавчих органах ради - головних розпорядниках коштів місцевих бюджетів

(*див. приклад [за посиланням](#)*);

- у кожному з підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління відповідної місцевої ради;

Крок 3. Забезпечення навчання з питань енергоменеджменту відповідних посадових осіб місцевого самоврядування

- 3.1. проведення регулярних навчальних заходів для посадових осіб місцевого самоврядування, до повноважень яких віднесено питання здійснення енергомоніторингу;
- 3.2. організація стажування (обміну досвідом) посадових осіб, відповідальних за питання енергоменеджменту, у громадах, де вже успішно функціонують системи енергоменеджменту.

Крок 4. Забезпечення функціонування системи енергоменеджменту в громаді

- 4.1. регулярне (рекомендується щоденне) здійснення енергомоніторингу в бюджетних установах, комунальних підприємствах (система збору, накопичення, обробки та відображення даних щодо обсягів споживання енергії/енергетичних ресурсів);
- 4.2. проведення систематичного аналізу зібраних даних, підготовка звітів для керівництва громади та пропозицій щодо зменшення енергоспоживання за результатами аналізу;
- 4.3. публікації відповідальною посадовою особою місцевого самоврядування на офіційному веб-сайті ради відкритих даних щодо споживання енергії/енергетичних ресурсів та комунальних послуг, про експлуатаційні характеристики будівель комунальних підприємств, установ (закладів) та організацій, в яких впроваджено системи енергетичного менеджменту (пункт 23 Порядку);
- 4.4. прийняття (сільською, селищною, міською) радою рішення про закупівлю для проведення у громаді енергетичного моніторингу спеціального програмного забезпечення (*спеціалізовані автоматизовані інформаційні системи здійснюють моніторинг та аналіз даних, оперативно попереджають про відхилення від норми та готують звіти, дозволяють автоматичний збір показів лічильників*), при потребі проведення додаткового навчання для відповідальних осіб щодо користування програмним продуктом;
- 4.5. визначення за результатами енергомоніторингу найбільших проблем стосовно споживання енергоносіїв, підготовка пропозицій про проведення енергоаудиту в таких установах;
- 4.6. затвердження (сільським, селищним, міським) головою розпорядження про проведення енергоаудитів у відповідних установах;
- 4.7. розробка плану першочергових заходів з енергозбереження (в т.ч. за результатами проведених енергоаудитів);
- 4.8. забезпечення здійснення заходів з енергоефективності у громаді відповідними фінансовим ресурсом:
 - передбачення у місцевому бюджеті відповідних коштів;
 - моніторинг міжнародних проектів та програм, що здійснюють свою діяльність у відповідній сфері, вивчення та впровадження кращих практик, ініціювання відповідних грантових пропозицій;
 - пошук партнерів, в т.ч. приватних інвесторів для налагодження співробітництва в сфері енергоефективності.

Крок 5. Формування у громаді засад енергетичної політики

5.1. передбачення у стратегії розвитку громади розділу щодо енергоефективності – рішення місцевої ради про внесення змін у відповідне рішення про затвердження стратегії розвитку громади (у випадку її затвердження);

5.2. розробка і затвердження місцевою радою рішення щодо місцевої цільової програми (див. приклад [за посиланням](#));

5.3. підготовка та затвердження місцевою радою рішення щодо плану дій забезпечення сталого енергетичного розвитку громади

(див. приклад [за посиланням](#)).

УВАГА!

Запропоновані в даному алгоритмі для прийняття відповідними органами/посадовими особами місцевого самоврядування рішення необхідно корелювати з положеннями Закону України «Про правовий режим воєнного стану».